

CEZA YARGILAMASINDA HÜKMÜN TEFHİMİNDEN SONRA SÜRE TUTUM DİLEKÇESİ SUNULMASI UYGULAMASI BAĞLAMINDA ANAYASA MAHKEMESİNİN 26.07.2023 TARİHLİ KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ^(*)

Muharrem Egemen GÜRSES^(**)

Öz

İcra hukuk mahkemelerinde görülen davalar hariç olmak üzere özel hukuktan kaynaklanan tüm davalar ile idare ve vergi mahkemelerinde görülen davalarda karar duruşmalarına katılan taraflar ve vekilleri için olağan kanun yollarına başvurmak üzere duruşmadan sonra süre tutum dilekçesi ibraz etme uygulaması bulunmasa da Cumhuriyet savcısı da dahil olmak üzere ceza mahkemelerinde görülen davaların karar duruşmalarına iştirak edenler yönünden hükmün tefhiminden sonra başvurulacak olağan kanun yolunun niteliğine göre farklılık arz eden yasal süreler içinde ilgili kanun yoluna başvurulacağı iradesini ortaya koyar mahiyette süre tutum dilekçesi sunma zorunluluğu bulunmaktadır. Ceza mahkemelerinde görülen davalarda karar duruşmasına katılıp da olağan kanun yoluna başvurma hakkı hukuken kendisine tanınmış kişilerin itiraz, istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurma haklarını saklı tutmak için karar duruşmasından sonra ilgili yasal süresi içerisinde süre tutum dilekçesi sunmaması durumunda olağan kanun yollarına başvurma haklarını kaybettikleri kabul edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin 24.10.2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan norm denetimi kararı ile kararın Resmi Gazete'de yayım tarihinden itibaren dokuz ay sonrasında yürürlüğe girmesi suretiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 273. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... hükmün açıklanmasından itibaren..." ibaresinin iptal edilmesine karar verilmiştir. Bu kararla birlikte ceza mahkemelerinde görülen uyuşmazlıklar yönünden istinaf süre tutum dilekçesi sunma zorunluluğu 24.07.2024 tarihi itibarıyla geçerli olmak üzere kaldırılmıştır.

Çalışmada, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen norm denetimi kararı değerlendirilmek suretiyle ceza yargılamasında süre tutum müessesesine ilişkin genel bir inceleme yapılacak, süre tutum dilekçesi uygulamasının mahkemeye erişim hakkı başta olmak üzere bir kısım temel hakları ihlal edip etmediği tartışıldıktan sonra süre tutum dilekçesi uygulamasının ceza yargılamasında sürdürülebilirliğine ve uygulanabilirliğine ilişkin yürürlükte olan ilgili kanun maddeleri değerlendirilmek ve uygulamada mevcut problemlere değinilmek suretiyle görüşlerimize yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler

Süre Tutum Dilekçesi, Mahkemeye Erişim Hakkı, Anayasa Mahkemesi, İstinaf, Tefhim, Gerekçeli Karar.

^(*) Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 07.11.2023 - Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 07.12.2023, DOI No: 10.54704/akdhfd.1387150.

^(**) Avukat, Sakarya Barosu; İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Prog., Doktora Öğrencisi / Sakarya, Türkiye.
E-posta: egemen@gurses.av.tr,
Orcid Id: <https://orcid.org/0009-0003-8458-4508>.

"This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)"

EVALUATION OF THE CONSTITUTIONAL COURT'S DECISION DATED 26.07.2023 IN THE CONTEXT OF THE PRACTICE OF SUBMITTING A TIMELINE PETITION AFTER THE RANGE OF THE JUDGMENT IN THE CRIMINAL TRIAL

Abstract

Although there is no practice of submitting a time petition after the hearing in order to apply for ordinary legal remedies for the parties participating in the decision hearings and their representatives in all cases arising from private law, except for the cases heard in the enforcement law courts, and in the cases heard in the administrative and tax courts, the criminal courts, including the public prosecutor, Those who participate in the decision hearings of the cases are obliged to submit a petition stating that they will apply for the relevant legal remedy within the legal period, which varies depending on the nature of the ordinary legal remedy to be applied after the verdict is pronounced. In cases heard in criminal courts, it is accepted that persons who attend the decision hearing and are legally granted the right to resort to ordinary legal remedies lose their right to resort to ordinary legal remedies if they do not submit a petition within the relevant legal period after the decision hearing in order to reserve their right to appeal.

The decision of the Constitutional Court has abolished the necessity of submitting a petition for time limit in order to apply to ordinary legal remedies for persons to whom the verdict has been pronounced in criminal proceedings, at least in terms of applying to the appeal legal remedy. With the norm control decision of the Constitutional Court published in the Official Gazette dated 24.10.2023, the decision will come into force nine months after the date of publication in the Official Gazette, as stated in the first paragraph of Article 273 of the Code of Criminal Procedure: "... from the announcement of the verdict..." It was decided to cancel the phrase. With this decision, the obligation to submit a period of appeal petition for disputes in criminal courts has been abolished, effective as of 24.07.2024.

In the study, a general review will be made regarding the institution of time limit in criminal proceedings by evaluating the norm control decision given by the Constitutional Court, and after discussing whether the application of time limit petition violates some fundamental rights, especially the right to access the court, the sustainability and applicability of the time limit petition application in criminal proceedings will be evaluated. Our opinions will be included by evaluating the relevant legal articles in force and addressing the existing problems in practice.

Keywords

Petition for Time Limit, Right to Access to Court, The Constitutional Court, Appeal, Interpretation, Reasoned Decision.

Extended Abstract

In criminal proceedings, a petition of appeal must be submitted to reserve the right to apply to the relevant legal remedy for those who are aware of the court decision with the pronouncement of the judgement at the final hearing. In case of a failure to submit the petition of appeal, the court decision becomes final for the intervener, accused and victim who have the right to apply for legal remedy, and the right to apply for legal remedy in favor of or against the accused disappears for the public prosecutor. The purpose of submitting a petition of appeal is to ensure that the people who have the right to apply for legal remedy show their will to apply as soon as possible. Therefore, the trial is completed urgently without procrastination.

In this study, it is aimed to explain the possible effects and consequences of the execution of the petition of appeal as of 24.07.2024 with the concrete norm review decision of the Constitutional Court because of the dispute before it, not only on the legal remedy of appeal, but also on the legal remedies of appeal and objection. Accordingly, the study is divided into four separate chapters.

The first chapter of the study includes a summary of the Constitutional Court's decision. In the summary of the decision, detailed explanations on procedure and principle are provided, and considering that the decision was made by a majority of votes, the opinions presented in the dissenting opinion and the legal grounds underlying these opinions are also included.

The second chapter of the study includes the legal problems to be analyzed in the study. Although the obligation to submit a petition of appeal has been abolished for those who are aware of the decision with the pronouncement of the judgement, the continuation of the obligation to submit a petition of appeal within the legal period for those who are aware of the decision with the pronouncement of the judgement after the appellate review with a hearing, the continuation of the obligation to submit a petition of appeal for those who were present in the criminal proceedings within the scope of the third paragraph of the Article 307 of the Code of Criminal Procedure, and the continuation of the obligation for those presented at the final hearing in criminal proceedings subject to the legal remedy of appeal to submit a petition of appeal are issues that require a solution. This is because, despite the abolition of the execution for a petition of appeal with regards to the execution to the legal remedy of appeal, the continuation of the practice of submitting a petition of appeal in terms of those who are aware of the decision with the pronouncement of the judgement regarding the other legal remedies classified under the title of ordinary legal remedies is a major obstacle to ensuring a standard in practice. In this context, the options available are to terminate the practice of submitting a petition of appeal in criminal proceedings for good or to make another arrangement.

The third chapter of the study includes our examinations on the respective decision of the Constitutional Court and the order of the examination in the reasoned decision of the Constitutional Court is followed. Accordingly, after the first examination, the examination of the substantive law has been made. During the examination of the substantive law, separate evaluations were made regarding the articles of the law that were requested to be annulled by Trabzon 2nd Criminal Court of First Instance. With this regard, the respective articles that are subject to the concrete norm review were explained in detail in relation to which articles of the Constitution and for what reasons the annulment was requested. Furthermore, the opinions on the Constitutional Court's final evaluations are specified based on legal grounds.

In the fourth chapter of the study, the possible effects of the Constitutional Court's respective decision on the practice and our suggestions regarding the solutions to the problems that may be encountered in consequence of these effects are given. The application of submitting a petition of appeal in criminal proceedings imposes a heavy burden on the people who have the right to apply for legal remedy, especially the accused. Considering that the burden and the expected benefit to be obtained are not proportionate to each other, we are of the opinion that the practice of submitting a petition of appeal should be completely abolished from criminal proceedings. It is also clear that in the meantime, after the annulment of the phrase in the respective article, the number of applications for reversal in the interest of law will increase to compensate for the loss of rights suffered by those who did not submit a petition of appeal.

GİRİŞ

Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin birinci fıkrası ile 273. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 13., 36. ve 141. maddelerine aykırılık teşkil ettiği düşüncesiyle iptalleri için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan ilk inceleme neticesinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin birinci fıkrasının esasen incelenmesine, 273. maddenin birinci fıkrasının ise sadece "... hükümün açıklanmasından itibaren..." ibaresiyle sınırlı kalınmak suretiyle esasen incelenmesine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından ilgili hükümlere ilişkin yapılan değerlendirmeler sonucunda; CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'da güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkını ve gerekçeli karar hakkını ihlal eder mahiyette olmadığına karar verilmiş, CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen "... hükümün açıklanmasından itibaren..." ibaresinin ise Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline oy çokluğuyla karar verilmiştir. Bu kararlar birlik-

te ceza yargılamasında hüküm tefhim olunanlar yönünden süre tutum dilekçesi sunma zarureti istinaf kanun yoluna başvuru aşamasında 24.07.2024 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere kaldırılmışsa da duruşmalı yapılan istinaf incelemeleri neticesinde hüküm tefhim olunanlar yönünden temyiz süre tutum dilekçesi sunma zorunluluğu devam etmekte, CMK'nın 307. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Yargıtay'ın bozma kararlarına uyulması halinde ilk derece mahkemesi tarafından verilen karara karşı sadece temyiz yoluna başvurulmakta ve bu başvuru hakkının hüküm tefhim olunanlar yönünden saklı kalması için temyiz süre tutum dilekçesinin sunulması halen zorunluluk arz etmektedir. Ayrıca, itiraz kanun yoluna başvuru için de hüküm tefhim olunanlar yönünden süre tutum dilekçesi sunulması zorunluluğu halen devam etmektedir. Çalışmada Anayasa Mahkemesi kararının özetine, bu kararın uygulamaya muhtemel etkilerine, karşılaşılabilecek hukuki problemlere ve bu problemlere ilişkin çözüm önerilerine süre tutum dilekçesi sunma uygulaması bağlamında yer verilecektir.

I. ANAYASA MAHKEMESİ'NİN KARARININ ÖZETİ

Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrası¹ ile 273. maddesinin birinci fıkrasının² Anayasa'ya aykırı olduğu düşüncesiyle iptalleri istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi tarafından ilgili kanun maddelerinin iptaline yönelik talebin esasına ilişkin incelemeye geçilmeden önce başvurunun yöntemine uygun olup olmadığına ve açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığına ilişkin tetkikte bulunulmuştur. Yapılan tetkikler neticesinde; CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasının iptal edilmesi isteminin başvuruda usulüne uygun şekilde gerekçelendirildiği ve Anayasa'nın hangi maddelerine aykırılık teşkil ettiğinin de ayrıca belirtildiği, dolayısıyla da norm denetimi kararına konu kanun maddesinin esasına ilişkin incelenmesinde herhangi bir hukuki sorun olmadığı anlaşılmıştır. CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasının iptaline ilişkin başvuru içeriğinde belirtilen hususlara ilişkin yapılan değerlendirme neticesinde ise ilgili maddenin fıkrasının iptaline ilişkin istemin incelemesinin sadece "... *hükümün açıklanmasından itibaren...*" ibaresiyle sınırlı kalmak üzere yapılabileceği; çünkü Anayasa İç Tüzüğü'nün 46. maddesinin birinci fıkrasının a bendi³ uyarınca itiraza konu edilen hükmün diğer kısımlarının Anayasa'nın hangi maddelerine aykırı oldu-

¹ CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrası: "*Duruşma sonunda, 232 nci maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır.*"

² CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrası: "*İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağına geçirilir ve tutanak hâkime onaylatılır. Tutuklu sanık hakkında 263 üncü madde hükmü saklıdır.*"

³ Anayasa Mahkemesi İç Tüzüğü'nün 46. maddesinin birinci fıkrasının a bendi: "*Anayasaya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasanın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi,*"

ğunun başvuruda gösterilmediğinin ve dolayısıyla da bu hususun Anayasa İç Tüzüğü'nün 49. maddesinin birinci fıkrasının b bendine⁴ aykırılık teşkil ettiği belirtilmiştir.

İlgili kanun maddelerinin iptali bakımından yapılan başvurunun incelenmesinde Anayasa Mahkemesi, her iki kanun maddesine ilişkin maddi hukuk incelemesini ayrı biçimde yapmıştır. CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasında karar duruşmasında hükümün ve hükme ne şekilde varıldığına dair gerekçenin duruşmaya katılanlara mahkemece ana hatlarıyla izah edileceği düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi'ne ilgili kanun maddesinin iptali istemiyle başvuruda bulunan Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi iptal talebinin gerekçesini; Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen gerekçeli karar hakkına atıfta bulunarak ceza yargılaması sonunda karar verilirken mahkemelerce hükümün ne şekilde ve ne yeterlilikte tefhim edildiğine dair denetim yapılmasının mümkün olmadığı ve dolayısıyla da bu hususun gerekçeli karar hakkı başta olmak üzere adil yargılanma hakkının ihlali ile temel hak ve özgürlüklerin ihlali sonucunu doğuracağı şeklinde yapmıştır. Anayasa Mahkemesi ise esasa ilişkin yaptığı değerlendirmede; gerekçeli karar hakkının Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlendiği ve ayrıca bu hak ihlaline dair Anayasa Mahkemesi'ne sunulan başvurularda incelemelerin titizlikle yapıldığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, karar duruşmalarında duruşma tutanağına geçirilen hükmü duruşmaya katılanlara ana gerekçeleriyle açıklanmasına ilişkin kanun maddesinin Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisinin bulunmadığı, 36. ve 141. maddelerine ise aykırılık teşkil etmediğine oy birliğiyle karar vermiştir. Gerekçe olarak; Anayasa'nın 141. maddesinde mahkeme kararlarının gerekçeli olmasının zorunluluk teşkil ettiği belirtilmişse de bu zorunluluğun mutlaka duruşma devresinin sonunda olması gerektiğine ilişkin bir ibarenin madde lafzında bulunmadığı ve ayrıca mahkemenin kararının gerekçesinin karar duruşması tutanağına geçirilmediği durumlarda CMK'nın 232. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca hükümün açıklanmasından itibaren on beş gün içinde dava dosyasına konulacağı, bu kuralın da kişilere kanuni güvenceyi yeterli şekilde sağladığı hususları gösterilmiştir.

CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında istinaf isteminin nasıl, ne zamandan itibaren ve kaç günde yapılacağına ilişkin genel bir düzenlemeye yer verilmiş, ilgili madde fıkrasının son cümlesinde tutuklu sanık hakkında CMK'nın 263. maddesinin saklı olduğu belirtilmiştir. Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasının iptali talebine gerekçe olarak; sanığın karar gerekçesini bilmeksizin istinaf kanun yoluna başvurmamasının hükümün tefhiminden itibaren başlatılması suretiyle kurala bağlanmasının sanığa ağır bir külfet yüklediği ve dolayısıyla da ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil et-

⁴ Anayasa Mahkemesi İç Tüzüğü'nün 49. maddesinin birinci fıkrasının b bendi: "*İtiraz yoluna ilişkin işlerde ise esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine, Karar verilir.*".

tiği hususu gösterilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemesince yapılan başvuruda sadece "... *hükümün açıklanmasından itibaren...*" ibaresine ilişkin açıklamalarda bulunulmuş olması, birinci fıkrada geçen diğer ibarelere yönelik söz konusu ibarelerin Anayasa'nın hangi maddelerini ve ne suretle ihlal ettiğine ilişkin gerekçelendirme yapılmamış olması nedeniyle sadece "... *hükümün açıklanmasından itibaren...*" ibaresinin Anayasa'nın 13., 36. ve 141. maddelerini ihlal boyutuyla sınırlı kalacak şekilde inceleme yapmıştır. Kurala ilişkin yapılan değerlendirme neticesinde kuralın yürürlükteki hali itibariyle Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerini ihlal eder nitelikte olduğuna ve dolayısıyla da söz konusu kuraldaki ibarenin iptaline, Anayasa'nın 141. maddesi yönünden incelenmeksizin oy çokluğuyla karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi oy çokluğuyla vermiş olduğu kararında öncelikle; CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasından istinaf kanun yoluna başvuru süresinin hüküm tefhim olunanlar yönünden karar duruşmasından itibaren başlayacağı ve sürenin yedi gün ile sınırlı olduğunun anlaşıldığını belirtmiştir. Kanun koyucunun istinafa başvuru süresini hükmün tefhiminden itibaren başlatmasındaki amaç; hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması adına istinafa başvuru hakkına sahip olanların başvuru iradelerini ivedilikle göstermelerini sağlamaktır. Ancak, kişilerin güvenilir hukuk ve adalet anlayışı çerçevesinde istinafa başvurmaları ve dolayısıyla da mahkemeye erişim hakkından sağlıklı şekilde yararlanabilmeleri için verilen kararın gerekçelerine de tam anlamıyla vakıf olmaları gerekmektedir. Çünkü kişinin istinafa başvuru nedeni sadece kararın sonucuna ilişkin değil, karara dayanak gösterilen gerekçeye ilişkin de olabilmektedir. Ayrıca CMK'nın 232. maddesinin üçüncü fıkrasında hükmün gerekçesiyle birlikte tutanağa geçirilmediği durumlarda hükmün açıklanmasından itibaren en geç on beş gün içerisinde gerekçeli kararın dava dosyasına konulacağı şeklinde belirtilen ibarenin de gerekçeli karar yazılması için makul bir süre öngördüğü ve bu hususun da gerekçeli kararın tarafa bildirilmesinden sonra başlatılmasının hukuki güvenlik ve istikrarı sağlamaya en az itiraz konusu kural kadar elverişli olduğunun da açık olduğu Anayasa Mahkemesi'nce belirtilmiştir. Belirtilen nedenlerle mahkemeye erişim hakkına gereksiz sınırlama getiren CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasındaki "... *hükümün açıklanmasından itibaren...*" ibaresinin Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğundan ötürü iptaline oy çokluğuyla karar verilmiştir⁵.

CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasının iptaline dair karara muhalif üyeler ise karara iştirak etmemelerine gerekçe olarak; CMK'nın 275. maddesinin ikinci fıkrasında⁶, hükmün duruşmada hazır bulunanlara detaylı gerekçesiyle

⁵ AYM Kararı, E. 2022/144, K. 2023/137, 26.07.2023.

⁶ CMK'nın 275. maddesinin ikinci fıkrası: "*Hüküm, istinaf yoluna başvuran Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükme karşı istinaf yoluna başvurulduğunun mahkemece öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir.*"

birlikte açıklanmadığı durumlarda hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurulduğunun mahkemeye öğrenilmesinden itibaren gerekçenin yedi gün içerisinde tebliğ edilmesi hususunun düzenlendiğini dolayısıyla da ilgili kanun maddesinin lafzından ceza mahkemesinin kararın verildiği andan itibaren yedi gün içerisinde hükme esas gerekçeyi tarafa tebliğ etmekle yükümlü olduğu sonucuna ulaşılması gerektiği, ayrıca istinaf başvurusundan feragatin de mümkün olduğu tüm bu hususların da kanun yoluna başvuru hakkına sahip kişilerin aleyhine sonuç doğurmayacağını göstermişlerdir.

II. HUKUKİ PROBLEM

Ceza yargılamasında hüküm tefhim olunan kişilerin kanun yoluna müracaat haklarını mahfuz tutmak için mahkemeye süre tutum dilekçesi ibraz etmeleri zorunludur. Ancak bu yasal zorunluluk, Anayasa Mahkemesi'nin 26.07.2023 tarihinde vermiş olduğu karar ile istinaf kanun yoluna başvuru yönünden söz konusu kararın Resmi Gazete'de yayım tarihi olan 24.10.2023 tarihinden itibaren dokuz ay sonra yürürlüğe girmek üzere kaldırılmıştır. Her ne kadar istinafa başvuru için hükmü tefhimle öğrenenler yönünden süre tutum dilekçesi sunma zorunluluğu kaldırılmışsa da duruşmalı yapılan istinaf incelemesinde hükmü tefhimle öğrenenler yönünden on beş gün içerisinde temyiz süre tutum dilekçesi sunma, CMK'nın 307. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kalan yargılamada hazır bulunanların temyiz süre tutum dilekçesi sunma ve itiraz kanun yoluna tabi ceza yargılamasında karar duruşmasında hazır bulunanlar yönünden itiraz süre tutum dilekçesi sunma zorunlulukları devam etmektedir. Bu durum, Anayasa Mahkemesi'nin istinaf süre tutum dilekçesinin kaldırılmasına ilişkin verdiği karar vasıtasıyla ulaşmak istediği sonuca tezat düşmektedir. Şöyle ki; Anayasa Mahkemesi'nin norm denetim kararı ile CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen "... hükümün açıklanmasından itibaren..." ibaresinin iptal edilmesiyle istinaf süre tutum dilekçesi uygulaması 24.07.2024 tarihi sonrası için kaldırılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin kendi kararında yaptığı nitelendirmeye göre kişilerin mahkemeye erişim hakkının önüne geçen bu düzenlemenin hukuk sistemimizden çıkarılması amaçlamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin kararının isabetli olduğunun düşünülmesi takdirinde bu durum mevcut haliyle diğer olağan kanun yollarına başvuru usullerini kapsamadığından kişilerin mahkemeye erişim hakkının halen zedelenmekte olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı bağlamında öncelikle, süre tutum dilekçesi uygulamasının ceza yargılamasından tümüyle kaldırılıp kaldırılmaması gerektiği düşünülmelidir. İkinci olarak düşünülmesi gereken ise 24.07.2024 tarihi itibarıyla istinaf süre tutum dilekçesi uygulamasının sona ereceği nazara alındığında önceki dönemlerde istinaf süre tutum dilekçesi ibraz etmediği gerekçesiyle sanık, katılan ve mağdurun istinaf kanun yoluna başvurma haklarını kaybettiği haller için her yargılama özelinde bu hakkını kaybedenlerin kanun yararına bozma veya

eski hale getirme talebinde bulunmaları durumunda bu taleplere ilişkin Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesi bağlamında ne şekilde karar verileceğinin de belirlenmesidir. Son olarak; her ne kadar Anayasa Mahkemesi'nin kararında karşı oy gerekçesi olarak CMK'nın 275. maddesinin ikinci fıkrasının sağladığı güvenceden bahsedilmişse de uygulamada gerçekten böyle bir güvencenin olup olmadığı, ceza mahkemelerince ilgili kanun maddesine uyulmasının pratikte mümkün olup olmadığının ve bu hususun ayrıca diğer olağan kanun yolları özelinde de değerlendirilmesi gerekmektedir. İzah edilen tüm bu problemlerin süre tutum dilekçesi müessesesi çatısı altında hak ihlallerine sebebiyet verip vermediklerinin de ayrıca irdelenmesi gerekmektedir.

III. İSTİNAF KANUN YOLUNA BAŞVURU SÜRECİ

Anayasa Mahkemesi'nin 26.07.2023 tarihli kararında, ceza yargılamasında istinafa başvuru süresinin başlangıcına dair hükmün Anayasa'ya aykırılığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda; günümüz uygulamasında ceza yargılamasında istinaf kanun yoluna başvuru sürecine ilişkin önemli hususlara değinilmesi, Anayasa Mahkemesi kararının daha sağlıklı şekilde anlaşılabilmesi ve değerlendirilebilmesi adına zorunluluk arz etmektedir.

A. İSTİNAF KANUN YOLU HAKKINDA GENEL BİLGİ

Ceza yargılamasında istinaf; dil bilgisi bağlamında “yeniden başlama” anlamına gelen⁷, ilk derece mahkemesinin kararına karşı başvurulabilen genişletilmiş temyiz⁸ olarak da isimlendirilen ve ikinci derece kanun yolu⁹ olarak kabul gören kanun yoludur¹⁰. İstinafın amacı içtihat birliğini sağlamaktan ziyade maddi olayların incelenmesini yeniden gerçekleştirmektir¹¹. İstinaf kanun yoluna konu edi-

⁷ Feridun Yenisey ve Aysel Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 937; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 766; Fatih Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 24; Ahmet Gökçen, Murat Balcı, M. Emin Alaşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 669.

⁸ Bahri Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 703; Hüsnü Aldemir, *Ceza Yargılamasında Kanun Yolları*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 215; Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 938; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 766.

⁹ Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 738; Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 604; Muharrem Özen, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), (2016), 2342.

¹⁰ Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 698; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Eskişehir: Nisan Kitabevi, 2022), 642; Faruk Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Isparta: Asil Yayın Dağıtım, 2006), 406; Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Savaş Yayınevi, 2021), 400.

¹¹ Yusuf Solmaz Balo, “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, C. 1, S. 7, (2016), 210; Temyizin içtihat mahkemesi olmasının hedeflendiğine ilişkin açıklamalar için bakınız. Fatih Birtek, “Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk*

len ilk derece mahkemesi kararları hem maddi hem hukuki yönden incelenmektedir¹². Maddi yönden incelemeyen kast olunan; uyuşmazlık konusu olayın içeriğini oluşturan fiilin kim tarafından, ne zaman, nasıl ve nerede işlendiği sorularının cevaplandırılması, bir başka deyişle maddi gerçeğin araştırılması ve ortaya konulması faaliyetinin değerlendirilmesi ve katkıda bulunulmasıdır¹³. Hukuki yönden incelemeyen kast olunan ise uyuşmazlık konusu olaya ilişkin maddi gerçeğin tespitinden sonra fiilin gerçekten suç teşkil edip etmediğinin, yargılamanın ne şekilde yürütüleceğinin ve cezalandırma yoluna gidilmesinin isabetliliğine ilişkin yapılan değerlendirmelerdir¹⁴.

B. İSTİNAF BAŞVURUSUNA KONU EDİLEBİLECEK KARARLAR

İlk derece mahkemesinin nihai kararlarına karşı kural olarak istinaf kanun yoluna başvurulabilmektedir. İlk derece mahkemesi tarafından verilen karara karşı kanun yolunun açık olup olmadığı, kanun yoluna başvuru imkânı varsa hangi kanun yoluna başvurulması gerektiği ilk derece mahkemesi tarafından belirtilmektedir¹⁵. Bu bağlamda, CMK'nın 223. maddesinde tanımlanan hüküm çeşitlerine karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilmektedir. Kural, ilk derece mahkemesince verilen nihai kararlara karşı istinafa başvuru imkânının bulunduğu şekilde olmakla birlikte her kuralda olduğu gibi bu kuralın da istisnaları bulunmaktadır. Şöyle ki; CMK'nın 272. maddesinin üçüncü fıkrasında tahdidi şekilde sayılan nihai kararlar kesin hüküm niteliğinde olduğundan bu kararlara karşı istinaf yolu kapalıdır¹⁶.

C. İSTİNAFA BAŞVURU HAKKI BULUNANLAR

Ceza mahkemelerinin nihai kararlarına karşı hukuki yararları bulunan yargılamanın süjeleri ve yargılama süjesi olmasa bile kararın kendi menfaatini etkilediği düşüncesinde olan kişiler menfaatlerinin zedelendiklerini iddia ettik-

Fakültesi Mecmuası, C. 80, S. 4, (2022), 1335; Kazım Furkan Ağuş ve Oğuz Bandır, "Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 162, (2022), 115.

¹² Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 400; Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010), 19; Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 937; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 768; Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 700; Naci Şensoy, "İstinaf", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 12, S. 4, (1946), 1060; Gökçen, Balcı, Alaşahin ve Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 669.

¹³ Aldemir, *Ceza Yargılamasında Kanun Yolları*, 215; Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 937; Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 224.

¹⁴ Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 937; Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 225-226.

¹⁵ İlk derece mahkemesi tarafından yapılan bu belirtme, ilgili kanun hükmünde yazılı olduğu için ve kanun hükmüne dayalı olarak yapılmaktadır. Ayrıca bakınız. Seydi Kaymaz, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 74, S. 1, 2016, 109.

¹⁶ Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 117.

leri konuyla sınırlı kalmak kaydıyla istinaf kanun yoluna başvurulabilmektedir¹⁷. CMK'nın 260., 261. ve 262. maddeleri uyarınca kanun yollarına ve dolayısıyla da istinafa; Cumhuriyet savcısı, sanık, sanığın temsilcisi ile eşi, müdafii¹⁸, davaya katılmasına karar verilenler, davaya katılma isteğine ilişkin karar verilmemiş olanlar, davaya katılma isteği reddedilenler, katılan sıfatını almaya haiz suçtan zarar görenler ve katılan vekili tarafından başvurulabilmektedirler¹⁹.

D. İSTİNAFA BAŞVURU SÜRESİ VE USULÜ

İstinaf başvurusunun konusunu ilk derece mahkemesinin nihai kararı oluşturmaktadır. İlk derece mahkemesi nihai kararını verdiği anda mahkemenin huzurunda hazır olabilir veya karar yokluklarında verilebilir. İstinaf kanun yoluna başvuru hakkı bulunanların karar anında mahkeme huzurunda bulunmaları bazı durumlarda zorunlu²⁰, bazı durumlarda ise ihtiyari olabilmektedir²¹. Dosya üzerinden inceleme yapılarak görevsizlik kararı²² verildiği durumlarda ise kararın tefhimle öğrenilmesi mümkün olmamaktadır.

İlk derece mahkemesinin nihai kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvuru süresi yedi gündür. Yedi günlük süre, hak düşürücü süre niteliğindedir²³. An-

¹⁷ Mustafa Ruhan Erdem ve Candide Şentürk, *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018), 40-41, Özen, "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", 2362; Rezzan İtişgen, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 5, S. 16, (2014), 382.

¹⁸ Avukatın istinafa başvurusu için vekaletnamesinin bulunmasının zorunlu olmadığı, mahkemenin duruşma esnasında avukatı müdafii veya vekil olarak kabul etmesinin kanun yoluna başvuru yetkisinin varlığının kabulüne yeterli olduğuna ilişkin açıklamalar için bakınız. Cengiz Apaydın, *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları - Ceza Hukuku Monografileri -*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020), 108.

¹⁹ Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 745; Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 632-633; Aldemir, *Ceza Yargılamasında Kanun Yolları*, 239-240; Özen, "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", 2360-2362.

²⁰ Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan ötürü yapılan yargılamada karar duruşmasında hükmün açıklanabilmesi için - CMK'nın 216. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinde belirtilen aksine - sanık duruşmada olmasa bile sanık müdafinin (özel vekaletnameli veya zorunlu görevlendirilen müdafii) duruşmada hazır bulunması zorunluluk arz ettiği kabul edilmektedir.

²¹ Zorunlu müdafiliğe tabi olmayan suçlara ilişkin yargılama yapılan dosyalarda, sanık yargılama konusunu oluşturan suçtan veya başka bir suçtan tutuklu değilse, herhangi bir başkaca suçtan ötürü hükümlü olarak cezaevinde değilse mahkemece nihai karar, tarafların yokluğunda Cumhuriyet savcısının huzurunda verilebilmektedir.

²² Davaya bakan mahkeme davaya bakmakla görevli olup olmadığına her aşamada karar verebilir. Uygulamada çoğunlukla karşılaşılan, iddianamenin kabulü kararından sonra tensip zaptı oluşturulmakla görevsizlik kararı verildiğinin açıklanması ve müteakiben mahkemenin görevsizliğine ilişkin gerekçeli kararın yazılmasıdır. Tüm bu aşamaların yerine getirilmesi de dosya üzerinden yapılan incelemeyle sağlanmaktadır.

²³ Feridun Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu*, (İstanbul: İstanbul Fakülterel Matbaası, 1979), 145; Ülkem Cansu Aygün Karakoyunlu, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 2, (2023), 263; Aldemir, *Ceza Yargılamasında Kanun Yolları*, 89, Birtok, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 170.

cak, CMK'nın 272. maddesinin birinci fıkrasında on beş yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin verilen kararların bölge adliye mahkemelerince re'sen inceleme-ye tabi tutulacağı düzenlenmiştir²⁴. Bir başka deyişle, ilk derece mahkemesince sanık hakkında on beş yıl ve üzeri bir hapis cezası verilmesi halinde bu kararın istinafa taşınması için yedi gün içerisinde başvuruda bulunulması zorunluluğu mevzu bahis değildir²⁵.

On beş yıl ve üzeri hapis cezalarına ilişkin ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararlar dışındaki tüm kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması ihtiyaridir. Bu nedenle, istinafa başvuru süresinin dikkatle takip edilmesi çok önemlidir. Tam bu noktada, istinafa başvuru hakkı olanların ilk derece mahkemesinin nihai kararını ne şekilde öğrendiği mühim hale gelmektedir. İstinaf kanun yoluna konu edilmek istenen kararın uygulamada tefhimle veya tebliğle öğrenilebileceği kabul edilmektedir²⁶. Tefhim, kararın mahkemenin huzurundayken öğrenilmesi yani mahkeme kararının kişinin yüzüne karşı okunmasıdır²⁷. Tebliğle öğrenmeden kast olunan ise mahkemenin karar verdiği anda mahkeme huzurunda olmayan tarafa veya vekiline nihai kararın posta yoluyla gönderilmesi neticesinde kararın öğrenilmesidir²⁸.

1. Nihai Kararın Tebliğ ile Öğrenilmesi Halinde İstinafa Başvuru Süresi ve Başvuru Usulü

İlk derece mahkemesince nihai karar, istinaf kanun yoluna başvurma hakkına sahip kişilerin yokluğunda verilmişse, yedi günlük istinaf süresi; kararın verildiği günden itibaren değil, kararın ilgisine tebliğinden itibaren başlamaktadır. İstinafa başvuru hakkı sahibine kararın gerekçeli hali tebliğ edilmektedir ve kişi kararı tebellüğ etmiş sayıldığı günün ertesi gününden itibaren yedi gün içerisinde istinafa başvurma iradesi varsa bu iradesini ortaya koymak zorundadır. Kişi, istinaf başvuru dilekçesini fiziki olarak ilgili mahkemesine sunabileceği gibi başka bir yerde bulunan mahkeme kanalıyla ulaştırılması suretiyle yetkili ve görevli mahkemeye dilekçesini gönderebilir, ilgili mahkemenin zabıt kâtibine beyanda bulunabilir veya avukatı var ise Uypap sistemi üzerinden de istinaf başvuru dilekçesini sunabilir.

²⁴ Gökçen, Balcı, Alaşahin ve Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 671; Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 644.

²⁵ Mustafa Atalan, "Türk Ceza Yargılamasında İstinaf Mahkemesi Kararlarının Kesin Niteliği ve Kanun Yollarına Başvuru", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 14, S. 53, (2023), 51; Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 169; Özen, "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", 2363.

²⁶ Kaymaz, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler", 108; Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 170.

²⁷ CMK'nın 35. maddesinin birinci fıkrası: "İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir."

²⁸ Tebliğat usullerine ilişkin detaylı açıklamalar için bakınız. Esat Demirciler, *Ceza Yargılamasında Temyiz Kanun Yolu Rehberi*, (Ankara: Bilge Yayınevi, 2021), 45-53.

Uygulamada, başka suçtan tutuklu veya hükümlü olup da cezaevinde bulunan sanığın yokluğunda karar verildiği durumlarda²⁹ veya karar tarihi itibarıyla cezaevinde olmamasına rağmen mahkemenin gerekçeli kararının tebliği öncesinde herhangi bir nedenden ötürü cezaevine gönderilen sanığa gerekçeli karar cezaevinde tebliğ edilir³⁰. Sanık CMK'nın 263. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca istinaf kanun yoluna cezaevi kurumu müdürlüğüne vereceği dilekçe veya cezaevi müdürüne bulunacağı beyan vasıtasıyla başvurabilir³¹.

İlk derece mahkemesi kararını tebliğ yoluyla öğrenen kişi, kararı tefhimle öğrenen kişiden farklı olarak mahkeme kararının hangi gerekçelerle verildiğine ilişkin bilgi sahibidir. Çünkü kararı tefhimle öğrenen kişilere CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrası uyarınca hüküm ana gerekçeleriyle anlatılmasına rağmen kişi duruşma esnasında mahkemece kendisine hükmün gerekçesi anlayabileceği basitlikte belirtilse dahi karar anının verdiği heyecanla ilgili açıklamaları tam anlamıyla dinleyememektedir. Ayrıca, gerekçeli karar hakkının Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası ile CMK'nın 34. maddesinde düzenlendiği ve bu hakkın adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği dikkate alındığında kararı tefhimle öğrenen istinaf kanun yoluna başvuru hakkı sahibi kişi için başvuru süresinin kararın gerekçesine tam anlamıyla hakim olmadan başlaması adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelebilmektedir³². Nitekim çalışmamızda ilerleyen bölümlerde bu mesele tartışılmıştır.

2. Nihai Kararın Tefhimle Öğrenilmesi Halinde İstinafa Başvuru Süresi ve Başvuru Usulü

Mahkemenin nihai kararı yüzüne karşı okunan yargılamanın tarafı kişi, kararın usul ve yasaya aykırı olduğu kanaatinde ise kararın tefhiminden itibaren yedi gün içerisinde istinaf kanun yoluna başvuracağına ilişkin iradesini mahkemenin zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle veya mahkemeye dilekçe sunma suretiyle göstermelidir³³. İstinaf kanun yoluna müracaat dilekçesi, kararı veren mah-

²⁹ Uygulamada; sanık başka bir dosyadan tutuklu veya hükümlü olarak cezaevinde bulunuyorsa ve sanık, talebi doğrultusunda duruşmalardan varestede tutulmamışsa karar duruşmalarında cezaevindeki sanığın duruşmaya celbi için bulunduğu cezaevine müzekkere yazılarak sanığın duruşmada hazır edilmesi mahkemece talep edilmektedir. Ayrıca bakınız. Y.4.CD, 14.10.2021, E. 2020/8124, K. 2021/24580; "Sanık ...'nın, hükmün açıklandığı duruşmada ... M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda başka suçtan hükümlü olduğu ve farklı yargı çevresinde cezaevinde bulunduğu anlaşılma, 5271 Sayılı CMK'nın 193/1 ve 196/5. maddelerine aykırı olarak, varestede tutulma talebi olmadan, duruşmada bizzat veya SEGBİS vasıtasıyla hazır edilmeyerek, yokluğunda yargılamaya devam edilip hükümlülüğüne karar verilmesi suretiyle savunma haklarının kısıtlanması... HÜKÜMLERİN BOZULMASINA, ...".

³⁰ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 747; Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 173; Aygün Karakoyunlu, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", 263.

³¹ Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 173.

³² İstinafa başvururken gerekçe bildirme zorunluluğu bulunmadığından hükmü tefhimle öğrenenler için gerekçeli kararın tebliğinin zorunluluk arz etmediğine ilişkin görüş için bakınız. Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu*, 147-148.

³³ Gökçen, Balcı, Alaşahin ve Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 676-677.

kemeye sunulabileceği gibi kararı veren mahkemeye gönderilmek üzere başka bir mahkeme aracılığıyla da sunulabilmektedir.

Uygulamada, hükmü tefhimle öğrenenler istinafa başvurma iradesini “süre tutum dilekçesi” olarak isimlendirilen dilekçeyi sunma suretiyle göstermektedirler. Her ne kadar bu dilekçeye süre tutum dilekçesi denilmekteyse de tüm olağan kanun yollarında olduğu gibi istinafa başvurunun da süreye tabi olması ve yedi günlük sürenin hak düşürücü süre niteliğinde olduğunun anlaşılması gerekmesi karşısında süre tutum dilekçesinin vasfının süreyi tutmak veya durdurmak değil, istinaf sebeplerinin gerekçeli kararın tebliğinden sonra sunulacağına mahkemeye bildirilmesi olduğunun anlaşılması gerekmektedir³⁴.

Hükmü tefhimle öğrenen kişi istinafa başvurma iradesini süre tutum dilekçesi sunma suretiyle gösterdikten sonra ayrıca kendisine veya varsa vekiline ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararı tebliğ edilmektedir. İstinafa başvurma hakkına sahip yargılama süjesi, hükmün yüzüne karşı okunmasına müteakiben sunduğu süre tutum dilekçesi vasıtasıyla zaten istinafa başvurmuş kabul edilmektedir. Bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesi tarafından yapılacak istinaf incelemesinde; maddi vakıa denetimi de yapıldığından ötürü başvuru süresi süre tutum dilekçesinde veya gerekçeli kararın tebliğinden sonra sunduğu ek dilekçede belirttiği başvuru nedenlerini kapsar şekilde değerlendirme yapılmaktadır. Ancak, kişinin süre tutum dilekçesi verdikten sonra gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmesine müteakip ek dilekçe vermesi istinaf incelemesi neticeleninceye kadar mümkün olmakla birlikte sadece süre tutum dilekçesini sunmasıyla istinafa başvurmuş kabul edildiğinden ayrıca istinafa başvuru nedenlerini içerir ek bir dilekçe vermesi zorunluluk arz etmemelidir³⁵.

Sonuç olarak; mahkeme kararını tefhimle öğrenen ve dolayısıyla kararın gerekçesini tam anlamıyla bilmeyen kişinin yaptığı istinaf başvurusu ile hükmün gerekçesi hakkında detaylı bilgi sahibi kişinin yaptığı istinaf başvurusunda istinaf incelemesinin hem maddi vakıaya hem de hukuka aykırılık hallerine ilişkin yapıldığı dikkate alındığında kamusal açıdan bakıldığında herhangi bir farkın olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır. Ancak bu durumun savunma hakkına etkisinin ayrıca tartışılması gerektiği de bir gerçektir.

³⁴ Fahri Gökçen Taner, “5271 Sayılı CMK’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, (2017), 64; Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 170.

³⁵ Birtek, “Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk”, 1350; Aslan Abid Uğuz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 50; Temyiz aşamasında ise gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde gerekçeli temyiz dilekçesinin sunulması zorunluluk arz etmekte olup temyiz başvurusuna dayanak teşkil eden gerekçelerin belirtilmeksizin başvuruda bulunulması veya gerekçe içerir temyiz başvurusunun gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedinci gün ve on beşinci günler arasında yapılması durumunda temyiz isteminin dosyanın esasına girilmeksizin reddedileceği kabul edilmektedir. Ayrıca bakınız. Mustafa Ruhan Erdem ve Cihan Kavlak, “Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları”, *Yargıtay Dergisi*, C. 44, S. 4, (2018), 1431.

a. Süre Tutum Dilekçesinin İçeriği

Süre tutum dilekçesi, nihai kararın duruşma yapılmak suretiyle verildiği ve karar anında kanun yoluna başvuru hakkına sahip kişinin mahkeme huzurunda bulunduğu durumlarda sunulmaktadır. İlk derece mahkemesi, görev ve yetkiye ilişkin kararların istisna teşkil etme ihtimali saklı olmak üzere diğer tüm kararlarını duruşma esnasında açıklar. Bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesince yapılan istinaf incelemeleri ise istisnalar hariç dosya üzerinden ilerlediğinden temyiz kanun yoluna başvuru için süre tutum dilekçesi sunma uygulaması istisnaidir. Ancak bölge adliye mahkemesinde istinaf incelemesi duruşmalı yapılırsa ve hüküm tefhimle öğrenilirse veya CMK'nın 307. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Yargıtay bozma ilamı sonrasında ilk derece mahkemesince bozma ilamına uyularak yargılamaya devam edilmesi neticesinde karar duruşmasında hüküm tefhimle öğrenilirse temyiz süre tutum dilekçesi verilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Uygulamada, istinaf süre tutum dilekçesi ile temyiz süre tutum dilekçelerinin içerikleri arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Her iki süre tutum dilekçesi içeriğinde de verilen kararlara karşı üst mahkemeye başvurma iradesinin açık ve anlaşılır şekilde ortaya konulması yeterlidir³⁶. İstinaf kanun yoluna başvururken Cumhuriyet savcısı haricindeki başvuru hakkına sahip kişilerin başvurularında gerekçe belirtme zorunlulukları bulunmamaktadır³⁷. Temyiz kanun yoluna müracaat ise biraz daha farklıdır. Şöyle ki; temyiz aşamasında maddi vakia denetimi süreci istinaftaki gibi işlemeyen ve temyiz incelemeleri genel itibarıyla hukuka aykırılık yönünden yapılır³⁸. Bu nedenle CMK'nın 295. maddesinin birinci fıkrası uyarınca da temyiz başvurusunda temyiz nedenlerinin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Temyiz yolu açık mahkeme kararını tefhimle öğrenen kişi süre tutum dilekçesini ibraz ettikten sonra gerekçeli kararın kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde temyiz nedenlerini içeren ek bir dilekçe vermek durumundadır³⁹. Aksi halde, yani temyiz başvurusuna dayanak teşkil eden nedenler gösterilmediği takdirde CMK'nın 298. maddesi uyarınca temyiz isteminin reddine karar verilmektedir.

Cumhuriyet savcısı yönünden ise yukarıda anlatılan hususlar kısmen farklılık arz etmektedir. Şöyle ki; temyiz başvurusunda gerekçe belirtilmemesi halinde

³⁶ Birden fazla suç yönünden hüküm kurulması halinde kanun yoluna başvuruda her bir hüküm fıkrası için ayrı ayrı talep te bulunulması gerektiğine ilişkin bakınız. Gökçen, Balcı, Alaşahin ve Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 677.

³⁷ Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 646-647.

³⁸ Erdem ve Kavlak, "Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları", 1423-1424; Temyiz aşamasının hukuki derece kanun yolu olarak nitelendirilebileceğini ilişkin detaylı açıklamalar için bakınız. Ağkuş ve Bandır, "Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar", 108; Birtek, "Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk", 1335.

³⁹ Söz konusu yedi günlük sürenin düzenleyici nitelikte değil, hak düşürücü süre niteliğinde olduğuna ilişkin bakınız. Y.C.GK, 13.12.2022, E. 2019/452, K. 2022/793; Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 661-662.

temyiz isteminin reddedileceğine ilişkin kanuni düzenleme CMK'nın 298. maddesinin birinci fıkrasında mevcutken Cumhuriyet savcısının istinaf talebini gerekçelendirmemesine dair istinaf isteminin reddedileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, CMK'nın 273. maddesinin beşinci fıkrasında istinaf kanun yoluna başvuracak Cumhuriyet savcısının sunacağı dilekçede sanığın lehine mi yoksa aleyhine mi kanun yoluna başvurduğuna ilişkin istinaf nedenlerini belirtmek zorunda olduğu düzenlenmiştir⁴⁰. Bu durum, uygulamada problemlere yol açabilmektedir. Cumhuriyet savcısının istinaf başvuru dilekçesinde herhangi bir gerekçe bulunmadığı takdirde başvurunun ne şekilde işlem görmesi gerektiği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Birinci görüşe göre dosyanın Cumhuriyet savcısına dilekçesinde belirtmediği gerekçeleri sunması amacıyla geri gönderilmesi gerekmektedir⁴¹. Bu bağlamda Cumhuriyet savcısının istinaf dilekçesinde gerekçe belirtilmediği takdirde başvurunun reddine karar verilmemelidir⁴². İkinci görüşe göre Cumhuriyet savcısının istinaf istemi inceleme dışı bırakılmalıdır⁴³. Son görüşe göre ise Cumhuriyet savcısı istinaf dilekçesinde sanığın lehine mi yoksa aleyhine mi başvurduğuna ilişkin gerekçe belirtmese dahi istinaf incelemesi dosyanın her yönüyle yapıldığından CMK'nın 273. maddesinin beşinci fıkrasının bir anlam teşkil etmediği, Cumhuriyet savcısının istinaf başvurusunun kabulünün gerektiği ancak başvuruya ilişkin değerlendirmenin sanık lehine yapılması gerektiği kabul edilmelidir⁴⁴. Kanaatimizce, gerekçesiz istinaf dilekçesi sunulması halinde dilekçenin gerekçelerini bildirmesi için Cumhuriyet savcısına gönderilmesi şeklindeki görüş dosyanın akıbetinin sağlıklı şekilde belirlenmesi adına isabetlidir.

Sonuç olarak; süre tutum dilekçesi içeriğinde dilekçeye konu edilen nihai kararın üst mahkemeye taşınması iradesi ortaya konulmalıdır. Uygulamada; bazı durumlarda kanun yoluna müracaat hakkına sahip kişilerin hükmü tefhimle öğrendikten sonra sundukları süre tutum dilekçesi içeriklerinden, yanlış kanun yoluna başvurdukları tespit edilebilmektedir. Örnek vermek gerekirse; Yargıtay'dan ilk derece mahkemesine dönen dosya kapsamında yapılan yargılama neticesinde ilk derece mahkemesince bozma ilamına uyulmak suretiyle karar verildiği takdirde başvurulması gereken kanun yolu temyiz olmasına rağmen uygulamada bu husus sehven göz ardı edilebilmekte ve istinafa başvurma yoluna gidilebilmektedir. Ancak, bu ihtimali kanun koyucunun da öngörmüş olduğu; CMK'nın 264.

⁴⁰ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 751; Birtok, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 183.

⁴¹ Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 627.

⁴² Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 60; Birtok, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 135; Apaydın, *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları - Ceza Hukuku Monografileri -*, 138.

⁴³ Özen, "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", 2362.

⁴⁴ Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 60.

maddesinin gerekçesinden anlaşıldığından kanun yolunda yanılma halinde nihai kararın üst mahkemeye taşınması iradesinin belirtilmesinin yeterli sayılması gerektiği ve süre tutum dilekçesi vasıtasıyla yapılan başvurunun geçerli kabul edilmesi gerektiği kabul edilmektedir⁴⁵.

Tüm bu hususlara ilaveten önemle belirtilmelidir ki, ülkemizde yargılanan yabancı uyruklular yönünden de ilk derece mahkemesinin kararı ister tefhimle ister tebliğ yoluyla öğrenilmiş olsun başvuru dilekçesinin Türkçe sunulmuş olması gerekmektedir, eğer dilekçe yabancı dilde yazılmış ise tercümesinin olması koşuluyla bu başvuru dilekçesi de kabul görmektedir⁴⁶.

IV. DEĞERLENDİRME

A. GENEL OLARAK

Anayasa Mahkemesi'nin kanunların Anayasa'ya uygunluğunu şekil ve esas bakımından inceleme yetkisi bulunmaktadır⁴⁷. Anayasa Mahkemesi'nin yaptığı bu inceleme norm denetimi olarak adlandırılmaktadır. Norm denetiminde iptal davası (soyut norm denetimi) ve itiraz yolu (somut norm denetimi) olmak üzere iki başvuru yöntemi öngörülmüştür⁴⁸. Çalışma içeriğini oluşturan Anayasa Mahkemesi kararının inceleme konusunu ise Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yapılan itiraz yolu başvurusu oluşturmaktadır. İtiraz yoluna başvurulabilmesi için bakılmakta olan bir dava, davaya bakan mahkeme, davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükmü olmalı ve mahkemenin uygulayacağı hükmü veyahut Cumhurbaşkanlığı kararnamesini Anayasa'ya aykırı görmesi veya bu aykırılığın ciddi olduğu kanaatine varması gerekmektedir⁴⁹. Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin itiraz yolu başvurusuna konu ettiği ceza

⁴⁵ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 758; Gökçen, Balcı, Alaşahin ve Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 658; Özen, *Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 2363; Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 634; Apaydın, *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları - Ceza Hukuku Monografileri -*, 99; İtişgen, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", 388; Ağkuş ve Bandır, "Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar", 120; Cumhuriyet savcısının kanun yolunda yanılması durumunda da başvurunun usule uygun olması haline kabul edileceğine ilişkin açıklamalar içi bakınız. Reha Sümer, "Cumhuriyet Savcılarının Temyiz Süresi ve Kanun Yoluna Başvuruda Yanılma", *Yargıtay Dergisi*, C. 32, S. 1-2, (2006), 226.

⁴⁶ Apaydın, *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları - Ceza Hukuku Monografileri -*, 137.

⁴⁷ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014), 360; Abdurrahman Eren, *Anayasa Hukuku Dersleri*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 961; Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 113.

⁴⁸ Namık Kemal Öztürk, *Anayasa Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 90; Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, 323; Ömer Anayurt, *Anayasa Hukuku: Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 803.

⁴⁹ Anayurt, *Anayasa Hukuku*, 804; Öztürk, *Anayasa Hukuku*, 91; Eren, *Anayasa Hukuku Dersleri*, 1083; Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, 363-364; Çağlar Bilgin, "Türk Anayasa Yargısında Somut Norm Denetimi Yolu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 3, S. 3, (1988), 351.

yargılamasında da sanığın resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği iddiası bulunmakta ve ilk derece mahkemesi kararına karşı da istinaf kanun yoluna başvurunun açık olduğu anlaşılmaktadır. İtiraz yoluna başvuran Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi, CMK'nın 231. ve 273. maddelerinin birinci fıkralarının Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle ve yürüttüğü yargılamayla da bahsi geçen kanun maddelerinin kanun yoluna müracaat hususunda bağlantılı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştur. Dolayısıyla da Anayasa Mahkemesi kararında somut norm denetimi yapılmasının hukuka uygun olduğu ve bu hususta başvuru özelinde tüm şartların sağlandığının kabulü gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin somut norm denetimi kararında CMK'nın ilgili maddelerinin iptali istemine yönelik yaptığı esasa ilişkin değerlendirmelere ise sunulan gerekçeler itibariyle olmasa da ulaşılan sonuç itibariyle iştirak etmekteyiz. CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına dair değerlendirmeye kararın detaylı gerekçesinin hükümün tefhimi anında sunulmasına ilişkin herhangi bir yasal zorunluluk bulunmaması nedeniyle katılmaktayız. CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen ibarenin iptaline ilişkin yapılan değerlendirmeye ise süre tutum dilekçesi uygulamasının başvuruca gereksiz külfet yüklemesi ve yüklenen külfet ile elde edilmesi amaçlanan fayda arasında orantı bulunmaması nedeniyle iştirak etmekteyiz. Anayasa Mahkemesi'nin kararının esasına ilişkin detaylı değerlendirmelerimiz; aşağıdaki alt başlıklarda CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrası özelinde ve CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen "... hükümün açıklanmasından itibaren..." ibaresi özelinde ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

B. CMK MADDE 231/1'İN İPTALİ İSTEMİYLE YAPILAN İTİRAZIN REDDİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında ve CMK'nın 34. maddesinde düzenlenmiştir ve bu maddelerde mahkemelerin kararlarının gerekçeli şekilde yazılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasının iptali; CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrası vasıtasıyla uygulaması yapılan istinaf süre tutum dilekçesi ibrazı zorunluluğunun sonlandırılması maksadıyla ve bu kanun maddesiyle bağlantısı kurulmak suretiyle talep edilmiştir. İlk derece mahkemesinin CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasının iptalini talep etmesindeki amacın istinaf süre tutum dilekçesi sunma uygulamasının sağlam temellere oturtulmak suretiyle tümüyle kaldırılması olduğu kanaatindeyiz. Ancak, uygulamada özellikle de çok taraflı ve kapsamlı dosyalarda karar duruşmasında mahkemenin karar gerekçesini detaylı bir şekilde açıklamasını beklemek gerçek dışı bir beklentiden öteye geçemeyecektir. Mahkeme kararlarının gerekçelendirilmesi zorunluluğu Anayasa'da ve ceza yargılamaları yönünden

CMK'da düzenlenmiş ve gerek Anayasa Mahkemesi kararlarında⁵⁰ gerekse de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında⁵¹ mahkemelerin hükümlerini mutlakla gerekçelendirmelerinin zaruret teşkil ettiği belirtilmiştir.

Gerekçeli kararın davanın taraflarını, iddia ve savunma makamını ve bütün kamuoyunu tatmin edecek şekilde karara dayanak teşkil eden delil ve bilgilerin belirtilmesi suretiyle kanun yolu denetimini olanaklı kılacak şekilde yazılması gerekmektedir⁵². Ancak anlatılan bu detaylı gerekçelendirmelerin karar verildiği anda yapılmak zorunda olduğuna dair herhangi bir uygulamanın ve mecburiyetin bulunmadığını da belirtmek gerekmektedir⁵³. Belirtilen nedenlerden ötürü CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın hak arama hürriyeti başlığı altında düzenlenen 36. maddesinde mevcut adil yargılanma hakkını ihlal eder nitelikte olmadığı ve Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen gerekçeli karar hakkını ihlal eder mahiyette olmadığına dair oy birliğiyle verilen kararın isabetli olduğu kanaatindeyiz.

CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasında ilgili kanun maddesinin Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisinin bulunmadığı gerekçesiyle temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması maddesinin ihlali yönünden inceleme yapılmamasına rağmen CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen ibarenin iptali yönünden yapılan incelemede Anayasa'nın 13. maddesinin değerlendirme kapsamına alınması Anayasa Mahkemesi üyelerinin karar aşamasında CMK'nın 231 maddesinin birinci fıkrasının iptali talebine ilişkin eksik ve çelişkili değerlendirmede bulunduğu kanaatini tarafımızda oluşturmuştur. Şöyle ki; CMK'nın 231. maddesinin birinci fıkrasının adil yargılanma hakkını ihlal eder nitelikte olduğuna dair ilk derece mahkemesince dermeyan edilen bir iddianın esasına ilişkin Anayasa Mahkemesi'nce incelemede bulunuluyorsa adil yargılanma hakkının temel ve evrensel bir hak niteliğinde olduğu nazara alınmak suretiyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de inceleme yapılmak cihetiyle kuralın Anayasa'nın 13. maddesine aykırılık teşkil etmediği kanaatine ulaşılması yerine kuralın Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisinin görülmemesi yönünde kanaat belirtilmesinin isabetli olmadığı düşüncesindeyiz.

⁵⁰ AYM Kararı, Başvuru No: 2018/37854, 12.04.2023, § 57; AYM Kararı, Başvuru No: 2016/2100, 04.04.2019, § 35; AYM Kararı, Başvuru No: 2013/3758, 06.01.2016, § 28; AYM Kararı, Başvuru No: 2013/7970, 10.06.2015, § 43; AYM Kararı, Başvuru No: 2014/4991, 20.06.2014, § 29.

⁵¹ AİHM, Kutlu ve Diğerleri - Türkiye Kararı, Başvuru No: 51861/11, 13.12.2016; AİHM, Hadjinas-tassiou - Yunanistan Kararı, Başvuru No: 12945/87, 16.12.1992; AİHM, Cerovšek ve Božičnik - Slovenya, Başvuru No: 68939/12, 07.03.2017; AİHM, Div. K. H. - Belçika Kararı, Başvuru No: 8950/80, 30.11.1987.

⁵² Adem Çelik, *Adil Yargılanma Hakkı (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku)*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2007), 99-100; Akif Yıldırım, "Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Anayasal Bir Güvence Olarak Ceza Muhakemesinde Gerekçeli Karar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 71(4), 2022, 1702-1703.

⁵³ AYM Kararı, E. 2022/144, K. 2023/137, 26.07.2023, §21.

C. CMK MADDE 273/1'DE YER ALAN "... HÜKMÜN AÇIKLANMASINDAN İTİBAREN..." İBARESİNİN İPTALİ KARARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

1. Çoğunluğun Görüşüne İlişkin Değerlendirme

CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen "... hüküm açıklanmasından itibaren..." ibaresinin iptal edilmesi yönünde oy çokluğuyla verilen kararın ulaşılmaya amaçlanan sonuç itibariyle isabetli olduğu düşüncesindeyiz. Şöyle ki; ilk derece mahkemesinde karar duruşmasında hazır bulunanlar yönünden istinaf kanun yoluna başvuru için hükümün tefhiminden itibaren yedi gün süre tanınmasında tarafların kanun yoluna müracaat iradelerini ivedilikle göstermeleri ve dolayısıyla da yargılamanın hızlandırılması amaçlanmıştır. Ancak, uygulamada ceza mahkemele-rince yargılamanın bitirilmesi hedeflenen azami süreye iş yoğunluğundan ve dosya içerisinde gelişen durumlardan ötürü riayet edilememesi nedeniyle yargılamalar uzun sürmektedir⁵⁴. Ayrıca, istinaf ve itiraz kanun yollarında incelemeler temyiz incelemesinde olduğu gibi maddi hukuk boyutuyla ilgilenilmeksizin sadece hukuka aykırılık yönüyle değil, hem maddi hem de hukuki yönden yapılmaktadır⁵⁵. İstinaf aşamasında yeni delil ileri sürme imkânının bulunduğu kabul edilmekteyse de temyiz incelemesi kararın hukuki yönüyle sınırlı olduğu için bu aşamada yeni delil ileri sürülmesinin kabul edilmemesi istinaf ve temyiz incelemeleri arasındaki en önemli farklardan biridir⁵⁶. Bu kanun yollarına ilişkin yapılan başvurularda incelemelerin temyiz incelemelerinin aksine sanık ve katılanın dilekçelerinde belirtilen başvuru gerekçeleriyle sınırlı kalmaksızın yapılacağı kabulü gerekmektedir⁵⁷. Bu hususlar bağlamında da kanun yoluna müracaat hakkı bulunanların sadece hüküm sonucuna ilişkin değil, gerekçesine ilişkin de başvuruda bulunabileceği ihtimalinin;

⁵⁴ "Yargıda Hedef Süre Uygulaması Başladı.", Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Erişim Tarihi: Kasım 6, 2023, <https://sgb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/yargida-hedef-sure-uygulamasi-baslamistir>.: Ceza mahkemeleri tarafından önlere gelen uyuşmazlığın ne kadarlık bir süre zarfında bitirilmesinin gerektiğine ilişkin "hedef süre formu" tanzim edilir. Buna hedef süre uygulaması da denir. Hedef süre uygulaması; her bir dava ve soruşturma için hedef süre öngörerek hedeflenen sürede tamamlanamayan dava ve soruşturmanın hızlandırılması amacıyla çözümler üretilmesini ve bu sayede yargılama ve soruşturma sürelerinin kısaltılmasını amaçlayan bir sistemdir.

⁵⁵ Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 624; Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 708; Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 945; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2012), 753; Demirciler, *Ceza Yargılamasında Temyiz Kanun Yolu Rehberi*, 111-112; Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 773; Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 659; Ağkuş ve Bandır, "Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar", 109-110; İstinaf incelemesinin maddi hukuk yönüyle de yapılmasındaki amacın temyiz incelemesinin sadece hukuki sorunlara ilişkin yapılması olduğu yönünde açıklamalar için bakınız. Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 400.

⁵⁶ Erdem ve Kavlak, *Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları*, 1425; Yusuf Solmaz Balo, *Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları*, 213.

⁵⁷ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 978; Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 756; Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 751-753.

bir başka deyişle gerekçeli kararda belirtilen herhangi bir unsura ilişkin başvuruda bulunulabileceğinin göz ardı edilmemesi önemlidir⁵⁸. Anayasa Mahkemesi'nin üyelerinin çoğunluğu tarafından, karşı oy yazısı tanzim eden üyelerin yaptığı gibi argüman olarak CMK'nın 232. maddesinin üçüncü fıkrasındaki ve 275. maddesinin ikinci fıkrasındaki yasal düzenlemeler kullanılmıştır. Çoğunluk görüşünde; hükmün gerekçesinin tefhimden itibaren en geç on beş gün içinde dosyaya konulacağı ve dolayısıyla da bu kanun maddesi karşısında tefhimden itibaren yedi gün içinde süre tutum dilekçesi sunulmasının yargılamanın çabuk ilerlemesi yönünden pek etkisinin olmayacağı ve süre tutum dilekçesi uygulamasının bu bağlamda ölçüsüz olduğunun ve mahkemeye erişim hakkını zedeleyeceği belirtilmiştir.

Ceza muhakemesinde süreler işlem üzerindeki etkileri itibariyle hak düşürücü, koruyucu ve düzenleyici süreler olmak üzere üçe ayrılmaktadır⁵⁹. CMK'nın 232. maddesinin üçüncü fıkrasında ve CMK'nın 275. maddesinin ikinci fıkrasında hükmün gerekçesinin dosya arasına konulmasına ve taraflara tebliğine ilişkin düzenlenen on beş ve yedi günlük yasal süreler düzenleyici süre niteliğindedir. Düzenleyici süre; ceza muhakemesinin sağlıklı şekilde ilerlemesini sağlayan, ancak ilgili süreye uyulmaması durumunda herhangi bir yaptırım hükmü öngörülmemiş süredir⁶⁰. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, her ne kadar CMK'da söz konusu hükümlerde belirtilen sürelerle ilişkin düzenleme yapılmışsa da bu sürelerle uyulmaması durumunda herhangi bir yaptırım öngörülmediğinden bahsi geçen sürelerin düzenleyici süre niteliğinde olduğunun kabulünün gerekmesi ve uygulamada kapsamlı dosyalarda bu sürelerle riayet edilmesinin mümkün olmaması nedeniyle CMK'nın 232. ve 275. maddelerinin ilgili fıkralarında yazan sürelerin yargılamanın hızlandırılmasına herhangi bir katkısı bulunmadığı anlaşılmalıdır.

Yargılamaların sürüncemede kalmaması, tarafların kanun yoluna müracaat iradelerinin ivedilikle anlaşılması ve yargılama sürecinin hukuka ve hakkaniyete uygun şekilde bir an önce sonuçlandırılması şeklindedir. Ancak, uygulamada hükmün gerekçesinin karar duruşmasından itibaren on beş gün içinde dosyaya konulmasına ve istinaf başvurusunun yapıldığı andan itibaren gerekçeli kararın başvurudan itibaren yedi gün içinde tebliğ edilmesine dair kanun hükümlerine yukarıda açıklanan nedenlerden ötürü uyulamamakta ve bu kanun hükümleri işlevsiz kalmaktadır. İlk derece mahkemelerince tanzim edilen gerekçeli kararlarda her ne kadar gerekçeli karar evrakının son sayfasında hükmün tefhimi tarihi yazsa da kararların gerekçelerinin tam anlamıyla dosya arasına konulmasına ve taraflar ile vekillerine tebliğ birkaç haftayı bulabilmektedir⁶¹.

⁵⁸ Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*, 93.

⁵⁹ Öztürk, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, editör, 289; Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 100.

⁶⁰ Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 100.

⁶¹ Uygulamada, mahkemelerin gerekçeli kararları vaktinde yazamamalarının temel sebebi artan iş yüküdür. Adalet Bakanlığı verilerine göre ceza mahkemelerinin son sekiz yıllık çalışma trendine

Anayasa Mahkemesi üyelerinin, ilk derece mahkemesi kararı gerekçesinin tefhiminden itibaren on beş gün içinde dosya arasına girdiği ve dolayısıyla da süre tutum dilekçesinden yargılamanın çabuk ilerlemesi yönünde gaye beklenmesinin yersiz olduğuna dair görüşlerini CMK'nın 232. maddesinin üçüncü fıkrası ile 275. maddesinin ikinci fıkrası hükümleri çatısı altında temellendirmeleri uygulamadaki süreç nazara alındığında hem gerçek dışıdır hem de geçerlilik arz etmemektedir. Şöyle ki; ceza yargılamalarında davanın bitirilmesi için hedeflenen süreler mahkemelerce elde olmayan nedenlerden ötürü sıklıkla aşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, yargılamaların uzun sürmesine ve makul sürede yargılanma hakkından dolayı oluşan mağduriyetlerden kaynaklı hak ihlali iddialarını Keser Altıntaş⁶² başvurusunda vermiş olduğu kararla birlikte şimdilik incelemeyeceğini açıklamıştır. Bu durum dikkate alındığında, kanaatimizce; kanun yoluna müracaat sürecinin kısa süre içerisinde sonuçlandırılacağını öngören kanuni düzenlemelerin zaten bir güvence niteliğinde olduğuna dair gerekçelendirmenin uygulamada herhangi bir işlevselliğinin ve karşılığının bulunmamasından dolayı Anayasa Mahkemesi'nin gerekçelendirmelerinin isabetsiz olduğu anlaşılmalıdır. Bu nedenle, kanun yoluna müracaat sürecini hızlandırmak adına vatanadaşa süre tutum dilekçesi ibraz etme külfeti yüklemenin Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırılık teşkil ettiği açıktır. Bir an için herhangi bir aykırılık bulunmadığı varsayımında dahi uygulamada mahkemelerce işbu süreler uyulmuyor olmasından ve bu problemin de mevcut iş yükü ve her bir dosya nazarında özellik arz eden durumların bulunuyor olmasından kaynaklandığı dikkate alındığında problemin çözümünün pek mümkün olmadığı anlaşılacaktır. Bu nedenlerden ötürü süre tutum dilekçesi sunmanın herhangi bir faydasının bulunmadığının kabulü suretiyle bu uygulamadan vazgeçilmesinin isabetli olduğu düşüncesindeyiz.

Netice olarak, hükümün tefhiminden sonra istinaf süre tutum dilekçesi sunulması uygulamasının hukuki güvenlik ve istikrar ilkesi ile ölçülülük ilkesini ihlal ettiğinin anlaşılması gerekmektedir.

2. Karşı Oy Yazısına İlişkin Değerlendirme

Anayasa Mahkemesi üyeleri Basri Bağcı ve Muhterem İnce tarafından tanzim edilen karşı oy yazısında istinaf süre tutum dilekçesi uygulamasının Anayasa'nın ilgili hükümlerine aykırılık teşkil etmediği hususu ve dolayısıyla da CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen "... *hükümün açıklanmasından itibaren...*" ibaresinin iptaline karar verilmesi gerektiği görüşünün isabetli olmadığı belirtilmiştir.

---

bakıldığına; gelen dosya sayısında artış olduğu görülmektedir. 2015 yılında ceza mahkemelerine gelen dosya sayısı (2014 yıldan devir, yıl içinde açılan ve bozularak gelen toplam dosya sayısı) 2.619.651 iken, bu sayı 2022 yılı özelinde %26,1'lik artış ile 3.303.740 olmuştur. Yargı mekanizmasının iş yüküne ilişkin karşılaştırmalı ve ayrıntılı açıklamalar ile istatistiksel veriler için bakınız. "Adalet İstatistikleri 2022", Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: Kasım 4, 2023, https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/29032023141410adalet_ist2022cal%C4%B1sma100kapakl%C4%B1.pdf.

⁶² AYM Kararı, Başvuru No: 2023/18536, 25.07.2023, § 80.

Bu açıklamaya; CMK'nın 232. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca zaten hükmün gerekçesi ve karşı oy yazısı karar duruşması tutanağına geçirilmese dahi bu bilgilerin karar duruşmasından itibaren on beş gün içinde dosya arasına konulmasının zorunluluk arz etmesi, ayrıca CMK'nın 275. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca istinaf kanun yoluna başvuru iradesini taraflardan birinin göstermesi halinde gerekçeli kararın başvurudan itibaren yedi gün içinde tebliğinin gerekmesi hususları dayanak gösterilmiştir. Ayrıca söz konusu yedi günlük tebliğ süresinin istinafa başvuru iradesinin açıklanmasıyla başlamasından ötürü aslında CMK'nın 232. maddesinde belirtilen on beş günlük süresinin değil, istinaf süre tutum dilekçesi uygulaması sayesinde gerekçeli karar yazımı ve taraflara tebliğ süresinin yedi gün olarak esas alınması gerekmesi şeklinde açıklamada bulunulmuştur. Ayrıca, kanun yoluna müracaat sürecinin bir an önce nihayete ermesinin amaçlanmasının ve bu doğrultuda süre tutum dilekçesi uygulamasının kabul edilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal eder nitelikte olmadığı şeklinde belirtilmiş ve ayrıca olası bir irade değişikliğinde de istinaf başvurusundan feragat edilebileceği ifade edilmiştir.

İlk bakışta çoğunluğun görüşü ile karşı oy yazısında belirtilen görüşlerin neredeyse taban tabana zıt olduğu görülmekteyse de CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen "... hükmün açıklanmasından itibaren..." ibaresinin Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiğine ve etmediğine dair görüşlerin savunulmasında CMK'nın 232. maddesinin üçüncü fıkrası ile 275. maddesinin ikinci fıkrası hükümleri dayanak gösterilmek suretiyle açıklamada bulunma yoluna gidilmiştir. Karşı oy yazısındaki görüşte istinaf süre tutum dilekçesi uygulaması ile hükmün tefhiminden itibaren on beş gün içerisinde hükmün gerekçesinin dosya arasına konulmasını öngören yasal düzenlemenin geçilmek suretiyle hükmün gerekçesinin tebliği dahil bütün halinde kanun yoluna müracaat süresinin istinaf başvurusu yapıldığı andan itibaren yedi güne düşeceğini ve bunun da yargılamanın hızlanmasını sağlayacağı belirtilmiştir. Çoğunluk ve azınlık görüşü savunan üyelerin ortak görüşü; yargılamaların sürüncemede kalmaması, tarafların kanun yoluna müracaat iradelerinin ivedilikle anlaşılması ve yargılama sürecinin hukuka ve hakkaniyete uygun şekilde bir an önce sonuçlandırılması şeklindedir.

Karşı oy yazısında CMK'nın 275. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca istinaf başvurusundan itibaren yedi gün içinde gerekçeli kararın tebliğ edileceğine ve dolayısıyla da süre tutum dilekçesi uygulamasının herhangi bir hak ihlaline neden olmadığına ilişkin yer verilen görüşün izah edilen kanun maddelerindeki düzenlemeler esas alınarak temellendirilmesine ilişkin olarak da çoğunluk görüşüne bu hususta yapılan eleştirilerin aynısını tekrar etmekteyiz. Bu meselede karşı oy yazısına ilişkin olarak getirilebilecek farklı bir eleştiri; istinaf kanun yoluna müracaattan feragatte bulunabileceği veya vazgeçilebileceği hususunun istisnai olmayan ve yapılması kolay bir faaliyet gibi belirtilmesidir. Kanun yolundan feragat ve vazgeçme farklı uygulamalar olsa da kişi için mahkemeye erişim hakkı-

nın kullanılması yönünden doğurduğu sonuçlar aynıdır. Kanun yolundan feragat; kanun yoluna başvuru hakkı doğduktan sonra kanun yolu için öngörülen sürenin sona ermesine kadar bu hakkın kullanılmayacağı beyan edilmesidir⁶³. Kanun yolundan vazgeçme ise kanun yoluna müracaat edildikten sonra yapılan başvurunun karar verilene kadar geri alınmasıdır⁶⁴. Ancak, özellikle avukatla takip edilen işlerde avukat vekaletnamelerinde bazı hallerde feragat - vazgeçme yetkisinin avukata verilmemesi⁶⁵, asil tarafından vazgeçmekten imtina edilmesi, sanık ile müdafinin iradesinin çelişmesi⁶⁶, kanun yoluna müracaattan vazgeçmenin anlamının ve mahiyetinin sanık tarafından anlaşılmasının her zaman kolay olmaması; kısacası feragat - vazgeçme kurumunun toplum sosyolojisi dikkate alındığında tatbik edilmesinin özellikle de avukatlar yönünden sakınca doğurabileceği gerçeği karşısında kanun yoluna müracaattan vazgeçmenin ciddi bir külfet olduğunun ve dolayısıyla da bu külfetin de kişiye yükletilmesine gerek olmadığı düşüncesiyle karşı oy yazısının 11. paragrafında feragat ilişkili belirtilen görüşlere de iştirak etmediğimizi belirtmek isteriz.

V. KARARIN UYGULAMAYA OLASI ETKİLERİ VE ÖNERİLERİMİZ

Anayasa Mahkeme'sinin CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında geçen "... hükümün açıklanmasından itibaren..." ibaresinin kararın Resmi Gazete'de yayım tarihi olan 24.10.2023 tarihinden itibaren dokuz ay sonra yürürlüğe girmek üzere iptaline karar vermesi ceza yargılamasında süre tutum dilekçesi uygulaması yönünden oldukça önemli bir karardır. Şöyle ki; iptal kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı gün değil de dokuz ay sonra yürürlüğe girmek üzere iptaline karar verilmesi ve bu hususa gerekçe olarak da bu kararla birlikte uygulamada hukuki boşluk doğacağı ve bu hukuki boşluğun da kamu yararını ihlal edebileceğinin gösterilmesi istinaf süre tutum dilekçesi uygulamasından vazgeçilmesinin sadece bir başlangıç olduğunu, hukuki alt yapısı hazırlandıktan sonra süre tutum dilekçesi müessesesini bütün olarak değiştirecek veya kaldıracak şekilde kanuni düzenleme yapılmasına zemin hazırlanması iradesinin soyut norm denetimi yoluyla ortaya konulacağı kanaatini tarafımızda uyandırmıştır.

⁶³ Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 723.

⁶⁴ Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 723; Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 101; Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 616.

⁶⁵ Avukat vekaletnamesinde kanun yoluna başvurudan vazgeçilmesine dair özel bir yetkilendirme bulunmadığı takdirde avukatın kanun yoluna başvurudan vazgeçme beyanının geçerli olmaya çağına ilişkin bakınız. Y 10. CD, 25.04.2017, E. 2014/2497, K. 2017/1573; ayrıca bakınız. Bahri Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 687; Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 616; Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 102.

⁶⁶ Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 687; Demirciler, *Ceza Yargılamasında Temyiz Kanun Yolu Rehberi*, 125: CMK'nın 150. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kendisine müdafii atanan kişilerle müdafinin iradesi kanun yoluna müracaat konusunda çelişirse CMK'nın 266. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca müdafinin iradesi esas alınmaktadır. Ayrıca bakınız. YCGK., 24.10.2017, E. 2014/599, K. 2017/431.

İstinaf kanun yoluna müracaatta hükmü tefhimle öğrenenler yönünden süre tutum dilekçesi ibraz etme zorunluluğunun kaldırılması son derece isabetlidir. Çünkü istinaf aşamasında başvuruya gerekçe gösterme yükümlülüğü sadece Cumhuriyet savcısına yüklenmişse de bir başka deyişle; istinaf incelemesinde temyizden farklı olarak maddi hukuk incelemesi yapılması, delil toplama yoluna gidilmesinin mümkün olması karşısında katılan, sanık ve mağdurun sadece istinafa başvurduklarına dair iradelerini göstermiş olmalarının istinaf başvurusunu usule uygun yapıldığının kabulünü sağladığı anlaşılrsa da mevcut uygulamanın kişilere fazladan bir dilekçe sunma külfeti yüklemesinden ve bu külfetin yerine getirilmemesi halinde doğabilecek sonuçların oldukça ağır olmasından ötürü 24.07.2023 tarihine kadar devam edecek bu uygulamanın anayasal hak ihlallerine neden olmaya devam edeceği söylenebilir.

Başka suçtan hükümlü olması nedeniyle cezaevinde olup da karar duruşmasına segbis vasıtasıyla bağlananlar ve zorunlu müdafilik gerektirmeyen suçlardan ötürü yargılanıp da avukat olmadan karar duruşmasına katılanlar bakımından süre tutum dilekçesinin uygulamada anlaşılması ve gereğinin ifası zor olabilmektedir. Çünkü mahkemelerce hükmün tefhim edilmiş şeklinin yargı mekanizması tarafından denetlenmesi mümkün olmadığı gibi ülkemizdeki bütün mahkemelerce tefhimin ortalama bir insanın anlayacağı şekilde yapıldığı varsayımında dahi süre tutum dilekçesinin önemini yargılanan kişilerce anlaşılmasının beklenemeyeceği durumlar da meydana gelebilmektedir.

CMK'nın 223. maddesinin birinci fıkrasında karar türleri olarak; beraat, davanın reddi, düşme, mahkumiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi ceza verilmesine yer olmadığına dair karar şeklinde sayılmıştır. Örneğin; hakkında düşme kararı verilen kişi herhangi bir mahkumiyet hükmünün hakkında tesis edilmediği düşüncesiyle hükmü tefhimle öğrendikten sonra süre tutum dilekçesi sunmayıp kendisine gerekçeli karar tebliğ edildiğinde aslında CMK'nın 223. maddesinin dokuzunca fıkrası uyarınca hakkında derhal beraat kararı verilmesini gerektirir bir durum olmadığından ötürü düşme kararı verildiğini, şartları oluşmasaydı düşme kararı yerine hakkında cezalandırma yoluna gidileceğini öğrendiğinde kendisinin suçsuz olduğu düşüncesinde olsa bile düşme kararına ilişkin kanun yoluna müracaat edemeyecektir. Bu bağlamda sanığa süre tutum dilekçesi sunma külfeti yüklenmesinin mahkemeye erişim hakkını zedelediği kabul edilmese bile özellikle de sanık davayı müdafisi olmaksızın takip etmişse kendisinden hukuk tekniği içeren bu durumu hele ki gerekçeli kararı görmeden ayırt etmesi beklenememelidir. Sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerektiği halde hakkında düşme kararı verilmesi lekelenmeme hakkının ihlaline sebebiyet verecektir⁶⁷.

⁶⁷ Y CGK., 08.04.2003, E. 2003/9-84, K. 2003/85; Y 6. CD, 24.10.2023, E. 2023/2613, K. 2023/13649; Y 6. CD, 05.10.2023, E. 2023/3224, K. 2023/13099; Y 6. CD, 15.03.2023, E. 2022/829, K. 2023/9338.

Yukarıda izah edilen problemlere ek olarak, 15.07.2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’a eklenen maddeler 31.07.2023 tarihine kadar olan dönem özelinde uygulamada hakkında yürütülen ceza yargılamasının ilk derece mahkemesindeki kısmının 15.07.2023 ve 31.07.2023 tarihleri arasında sona ereceği anlaşılan tutuklu sanıklar yönünden istinaf süre tutum dilekçesi sunulması veya ilk derece mahkemesinin mahkumiyet hükmünün kesinleştirilmesi yoluna gidilmesine ilişkin tercih yapılması meselesini gündeme getirmiş ve uygulamada bu mesele problem teşkil etmiştir.

Koşullu salıverilmenin geri alınması nedeniyle 31.07.2023 tarihi itibarıyla cezası aynen infaz edilen veya ikinci defa mükerrer olup 31.07.2023 tarihi itibarıyla bu cezanın infazı için ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler hariç olmak üzere TCK’nın ikinci kitap dördüncü kısım dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hariç olmak üzere diğer suçlar nedeniyle kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin ilgili kanun değişikliğinde yazan tüm şartları⁶⁸ sağlamaları durumunda açık ceza infaz kurumuna daha erken ayrılmaları mümkündür. 15.07.2023 ve 31.07.2023 tarihleri arasında kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin ilk derece mahkemesi tarafından haklarında verilen mahkumiyet hükümlerine ilişkin o tarihlerde süre tutum dilekçesi sunup sunmama hususunda karar verirken oldukça zorlandıkları, müvekkiller ile avukatlar arasında uygulamada fikir ayrılıklarının yaşandığı ve istinaf süre tutum dilekçesi sunmama veyahut sunulan süre tutum dilekçelerinden feragat halinde ilk derece mahkemesi kararlarının hangi tarihte kesinleşmiş kabul edileceğine ilişkin uygulamada birlik bulunmadığı bilinen gerçeklerdir. Kanun yoluna başvurudan vazgeçme⁶⁹ halinde vazgeçme iradesi kanun yoluna başvuru süresi dolmadan açıklanmışsa hükümün vazgeçme tarihinde kesinleştiği kabul edilmektedir⁷⁰. Kanun yoluna başvurunun, yasal başvuru süresi bittikten sonra geri alınması iradesinin ortaya konulması halinde ise hükümün istinaf ve temyiz incelemesini yapan ilgili dairenin kanun yoluna başvurudan vazgeçme nedeniyle hükümün incelenmesine yer olmadığı kararını verdiği tarih itibarıyla

⁶⁸ Bakınız. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Geçici Madde 10.

⁶⁹ CMK’nın 266. maddesinde “Başvurudan vazgeçilmesi ve etkisi” başlıklı düzenlemede geçen vazgeçme ibaresi kanun yolu başvurusunun geri alınması anlamında kullanılmaktadır. Kanun yolu başvurusunun geri alınması, hüküm kesinleşinceye kadar mümkündür. Bizim kast ettiğimiz vazgeçme ise kanun yoluna başvuru süresi dolmadan önce ilgili kanun yoluna başvurulmayacağı iradesinin ortaya konulması veya yapılan başvurunun kanun yoluna başvuru süresi dolmadan geri alınması ihtimallerini kapsar mahiyettedir; Kanun koyucunun CMK’nın 266. maddesinin düzenlenmesinde “vazgeçme” ve “geri alma” kavramları arasındaki farka dikkat etmediğine ilişkin açıklamalar için bakınız. Ali Tanju Sarıgül, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2017), 73.

⁷⁰ Öztürk, editör, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 684; Birtok, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, 194.

kesinleştiği kabul edilmektedir⁷¹. Ancak doktrinde, kişinin kanun yoluna başvurusundan vazgeçme iradesini açıkladığı gün hükmün kesinleştiğinin kabul edilmesinin isabetli olacağı görüşünü savunanlar da bulunmaktadır⁷². Kanaatimizce; hükmün kesinleşme tarihinin başvuru kanun yoluna müracaattan vazgeçme iradesini ortaya koyduğu tarih olması herhangi bir hak kaybı yaşanmaması adına daha sağlıklı olacaktır. Ayrıca, önemle belirtilmelidir ki vazgeçme ve geri alma ile beraber başvuru hakkı düştüğünden yeniden kanun yoluna başvurmak mümkün değildir⁷³.

Önümüzdeki yıllarda da bu tarz kanuni düzenlemelerin gelebileceği ve ne yazık ki yapılması muhtemel kanuni düzenlemelerin de gene muğlak ifadeler içerecek olması nedeniyle uygulayıcılar tarafından anlaşılmasının zor olacağı varsayılması karşısında süre tutum dilekçesi sunma gibi kişiye ağır külfet yükleyen ve sınırlayıcı bir uygulamanın günümüz şartlarında devamlılık arz edemeyeceğinin anlaşılması gerekmektedir.

İzah olunan tüm bu açıklamalar ışığında; duruşmalı yapılan istinaf incelemesi sonrasında hükmü tefhimle öğrenenler yönünden yasal süresi içerisinde temyiz süre tutum dilekçesi sunma zorunluluğunun, CMK'nın 307. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kalan ceza yargılamasında karar anında hazır bulunanların temyiz süre tutum dilekçesi sunma zorunluluğunun ve itiraz kanun yoluna tabi ceza yargılamasında karar duruşmasında hazır bulunanlar yönünden itiraz süre tutum dilekçesi sunma zorunluluğunun devam ediyor olması Anayasa Mahkemesi'nin 26.07.2023 tarihli somut norm denetimi kararıyla bağdaşmaktadır ve süre tutum dilekçesi uygulamasının hukukumuzdan bütünüyle çıkarılması, uygulama dışı bırakılması gerekmektedir.

Son olarak belirtilmelidir ki, istinaf süre tutum dilekçesi uygulamasının kaldırılmasına dair Anayasa Mahkemesi'nin ilgili kanun maddesinin iptaline ilişkin vermiş olduğu karara dayanmak suretiyle hakkında ceza yargılaması yürütülürken hükmü tefhimle öğrendikten sonra istinaf süre tutum dilekçesi sunmadığı için ilk derece mahkemesince hakkında kurulan mahkumiyet hükmü kesinleşen sanıklıktan hükümlülüğe geçen kişilerin hapis cezalarını infaz ediyor olmanın verdiği elemenden kurtulma arayışına girerek Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrası hükmünden bihaber şekilde yani Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesinden habersiz şekilde kanun yararına bozma başta

⁷¹ Y.12.CD, 28.03.2022, E. 2020/11300, K. 2022/2416; Y. 10.CD, 02/07/2018, E. 2018/2399, K. 2018/5343; Y.18.CD, 01/02/2017, E.. 2016/18459, K. 2017/1078; Temyiz başvurusunun geri alınması halinde CMK'nın 298. maddesi uyarınca red kararı veya incelenmeden iade şeklinde kararlar verildiğine ilişkin açıklama için bakınız. Aldemir, *Ceza Yargılamasında Kanun Yolları*, 139.

⁷² Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 723; Erdem, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*, 94.

⁷³ Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 388; İtişgen, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", 389.

olmak üzere olağanüstü kanun yollarına başvurularda bulunmaları kuvvetle muhtemel olacaktır.

İptal kararlarının geriye yürümezliği ilkesinin düzenlendiği Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrasının lafzi olarak yorumlanması durumunda istinaf kanun yoluna başvuru haklarını saklı tutmak için süre tutum dilekçesi sunmayan kişilerin kesinleşen dava dosyalarını tekrar derdest hale getirmek için yapacakları olağanüstü kanun yolu başvurularının reddine karar verilecektir. Ancak, iptal kararının geriye yürümezliği ilkesinin sadece lafzi yorumlanması durumunda hukuk devleti ve eşitlik ilkelerinin ihlali durumu meydana gelebilmektedir⁷⁴. Bu noktada Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geriye yürümemesinin mantığının kazanılmış hakların korunması ile hukuki güvenlik ve istikrar ilkesine riayet edilmesi olduğu hatırlanmalıdır⁷⁵. Anayasa Mahkemesi'nin işlevini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için Anayasa'nın temel ilkelerine aykırılık teşkil eden ve temel hak ve özgürlükleri zedeleyici etkileri olan Anayasa'nın 153. maddesinin bir an önce değiştirilmesi ve iptal kararlarının hangi durum ve şartlarda geriye yürüyebileceğinin düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Böylelikle temel hakların ihlalinin önlenmesi, lehe hukuki durumların korunması ve ilgili kanuna dayanılarak yapılan ve kişilerin aleyhine olan durumların düzeltilmesi mümkün hale gelecektir. Kısa vadede, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geriye yürümezliği prensibinin değiştirilmesi yönünde bir çalışma yapılması durumunun söz konusu olmayacağından uygulayıcılar olarak mahkemelerin gerekli hallerde Anayasa'nın 153. maddesini geniş bir şekilde yorumlayarak önlerine gelen uyuşmazlıklarda hüküm ihdas etmelerinin daha sağlıklı olacağı düşüncesindeyiz. Bu bağlamda; ilgili Anayasa hükmünün uygulayıcılar tarafından sadece lafzi şekilde yorumlanmaması durumunda istinaf süre tutum dilekçesi uygulamasının iptalinden yola çıkılarak hükümlüler tarafından olağanüstü kanun yoluna yapılan başvuruların kabulüne karar verilmesi mümkün hale gelecektir.

⁷⁴ Burhan Kuzu, "Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 52, S. 1-4, (1987), 225; Mustafa Babayiğit, "Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesi Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 124, (2016), 185-186.

⁷⁵ Babayiğit, "Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesi Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu", 186; Kuzu, "Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu", 199.

KAYNAKÇA

- Ağkuş, Kazım Furkan ve Bandır, Oğuz. “Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 162, (2022): 105-154.
- Aldemir, Hüsnü. *Ceza Yargılamasında Kanun Yolları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Anayurt, Ömer. *Anayasa Hukuku: Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Apaydın, Cengiz. *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağaniüstü Kanun Yolları - Ceza Hukuku Monografileri*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.
- Atalan, Mustafa. “Türk Ceza Yargılamasında İstinaf Mahkemesi Kararlarının Kesin Niteliği ve Kanun Yollarına Başvuru”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 14, S. 53, (2023): 43-80.
- Atar, Yavuz. *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Aygün Karakoyunlu, Ülkem Cansu. “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 2, (2023): 247-287.
- Babayiğit, Mustafa. “Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesi Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 124, (2016): 183-220.
- Balo, Yusuf Solmaz. “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafin Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, C. 1, S. 7, (2016): 209-245.
- Bilgin, Çağlar. “Türk Anayasa Yargısında Somut Norm Denetimi Yolu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 3, S. 3, (1988): 350-376.
- Birtek, Fatih. “Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 80, S. 4, (2022): 1331-1372.
- Birtek, Fatih. *Ceza Muhakemesinde İstinaf*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Centel, Nur ve Zafer, Hamide. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2012.
- Çelik, Adem. *Adil Yargılanma Hakkı (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku)*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2007.
- Demirciler, Esat. *Ceza Yargılamasında Temyiz Kanun Yolu Rehberi*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2021.
- Erdem, Mustafa Ruhan ve Kavlak, Cihan. “Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları”, *Yargıtay Dergisi*, C 44, S. 4, (2018): 1419-1478.
- Erdem, Mustafa Ruhan ve Şentürk, Candide. *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Erdem, Mustafa Ruhan. *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010.
- Eren, Abdurrahman. *Anayasa Hukuku Dersleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Gökçen, Ahmet, Balcı, Murat, Alaşahin, M. Emin ve Çakır, Kerim. *Ceza Muhakemesi Hukuku* Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Gözler, Kemal. *Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014.

- İtişgen, Rezzan. “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 5, S. 15, (2014): 373-404.
- Karakehya, Hakan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Eskişehir: Nisan Kitabevi, 2022.
- Kaymaz, Seydi. “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 74, S. 1, (2016): 107-121.
- Kaymaz, Seydi. *Ceza Muhakemesinde İstinaf*. Ankara: Seçkin Hukuk, 2023.
- Kuzu, Burhan. “Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 52, S. 1-4, (1987): 185-229.
- Özbek, Veli Özer, Doğan, Koray ve Bacaksız, Pınar. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Özen, Muharrem. “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 65(4), (2016): 2331-2388.
- Öztürk, Bahri, editör. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Öztürk, Namık Kemal. *Anayasa Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Sarıgül, Ali Tanju. *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2017.
- Sümer, Reha. “Cumhuriyet Savcılarının Temyiz Süresi ve Kanun Yoluna Başvuruda Yayımlama”, *Yargıtay Dergisi*, C. 32, S. 1-2, (2006): 219-230.
- Şahin, Cumhur ve Göktürk, Neslihan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Şensoy, Naci. “İstinaf”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 12, S. 4, (1946): 1058-1072.
- Taner, Fahri Gökçen. “5271 Sayılı CMK’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, (2017): 47-78.
- Toroslu, Nevzat ve Feyzioğlu, Metin. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2021.
- Turhan, Faruk. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Isparta: Asil Yayın Dağıtım, 2006.
- Uğuz, Aslan Abid. *Ceza Muhakemesinde İstinaf*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Ünver, Yener ve Hakeri, Hakan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Yenisey, Feridun ve Nuhoglu, Ayşe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Yenisey, Feridun. *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu*. İstanbul: İstanbul Fakülteler Matbaası, 1979.
- Yıldırım, Akif. “Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Anayasal Bir Güvence Olarak Ceza Muhakemesinde Gerekçeli Karar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 71(4), (2022): 1691-1748.

Diğer Kaynaklar

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, “Yargıda Hedef Süre Uygulaması Başladı.” Erişim Tarihi: Kasım 6, 2023. <https://sgb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/yargida-hedef-sure-uygulamasi-baslamistir>.

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, “Adalet İstatistikleri 2022”, Erişim Tarihi: Kasım 4, 2023. https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/29032023141410adalet_ist2022cal%C4%B1sma100kapak1%C4%B1.pdf.